

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvemši nedelje in praznike.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti: Din 20.—, inozemstvo Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 23.
UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 3.
TELEFON ŠTEV. 532.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu štev. 13.633.

Igračkanje.

Smo v najtežji zunanji politični krizi in skrajni čas je, da s složnim delom vseh sposobnih in poštenih Jugoslovancev najdemo izhod iz skoraj že obupnega zunanje-političnega položaja.

Tudi našim radikalom se nekaj o tem sanja in zato so se pojavile zopet vesti o koncentracijski vladi. Čujemo, da se Uzunović pogaja z radičevci, da pa na drugi strani išče Marko Trifković preko pašičevcev zvezo s samostojnimi demokrati. Obenem se pogaja Uzunović tudi z Demokrasko Zajednico in kakor pač kaže, tako se en dan govori o vstopu davičevcev v vlado, drugi dan pa o vstopu radičevcev.

Nad vse bi nas veselilo, če bi res prišli do koncentracijske vlade, ker smo mnenja, da je v sedanji skupščini tako malo res sposobnih ljudi, da bi le vse stranke skupaj mogle postaviti res dobre ministrske kandidate. Tako je na primer čisto jasno, da spada na mesto zunanjega ministra edino dr. Voja Marinković in enako je jasno, da imajo ravno davičevci največ sposobnih ljudi.

Koncentracijska vlada pa bi bila potrebna tudi z drugega vzroka, pred vsem iz moralnega. Strankarstvo že v tako silni meri razjeda državo, da je katastrofa skoraj neizogibna, če se temu pretiravanemu partizanstvu ne bo naredilo konec. Koncentracijska vlada bi na vsak način mogla v tem oziru nad vse blagodejno vplivati, ker bi pokazala narodu skupen cilj, mesto da ga s partizanstvom meče v vedno hujše boje. Končno bi pa bila tudi koncentracijska vlada edina sposobna, da izvede vsaj kolikor toliko svobodne volitve. Le tedaj, če je več strank v vladi, je dana možnost svobodnih volitev, ker samo tedaj je tu kontrola. Da so nove volitve potrebne, pa tudi ne more biti nobenega dvoma.

Na dlani leži, da je danes koncentracijska vlada edina rešitev. Vendar pa silno dvomimo, da bi do nje prišlo. Zakaj vsa ta pogajanja, ki jih vodijo radikalni privranci so mnogo preveč podobna samo igračkanju, kakor pa da bi se jih moglo smatrati resnim. Vse kaže, da se pri nas umetno aranžira i spor v radikalnih vrstah in pogajanja s posameznimi strankami samo zato, da se pridobi čas in da more potem obstati stara »fortvursterija«.

Če se hoče imeti koncentracijsko vlado, potem se ne sme postaviti pogajanja na temeljno vprašanje, kaj kdo od države dobi, temveč kaj kdo državi da. Strankarski egoizem je pri nas že razvit do popolnosti in ga ni treba še posebej gojiti. Pač pa zamira čut odgovornosti do celote in tega treba preroditi. To pa je mogoče le na ta način, če se kliče ljudi k sodelovanju na podlagi tega, kar znajo in kaj morejo dati.

Če se hoče ustanoviti koncentracijsko vlado in če naj ta plodonosno deluje potem je jasno, da morajo vsi, ki ustvarijo tako vlado nekaj žrtvovati. Zato je koncentracijska vlada mogoča le, če južne pokrajine nekaj svojih privilegijev žrtvujejo in če se odrečejo davčni privilegijanci. Koncentracijska vlada je zato mogoča samo na podlagi popolne enakopravnosti vseh treh plemen, ne pa izigravanja enega plemena proti drugemu. Pogajanja, ki pa se danes vodijo za koncentracijsko vlado, so samo izigravanja strank in zato igračkanje, ki more sicer radikalni stranki trenutno koristiti, a zato tem bolj škodovati.

Danes je situacija tako napeta, da je vsako igračkanje zločin, ker igračkanje pomeni izgubo časa in pomeni stalno naraščanje premoči sovražnika. Že po programu italijanskega protektorata nad Al-

Nobenih izprememb do konca meseca.

Beograd, 12. marca. Včerajšnji dan je pretekel brez vsakršnih posebnih političnih dogodkov. Proračunska debata se razvija v Narodni skupščini v normalnem toku. Vedno bolj se pokazuje pravilnost pričakovanja, da se ne bodo izvršile nikake politične izpremembe do konca tega meseca. Čeprav pa do teh izprememb za sedaj še ne pride, ne znači to, da bi ne bila v teku akcija, da do teh izprememb pride pozneje.

Pogajanja z Demokrasko zajednico se še nadaljujejo, kar najbolj dokazuje dejstvo, da je Demokraska zajednica za nekaj dni odložila sprejetje obtožnice proti ministru notranjih del Boži Maksimoviću. Neodvisno od tega se vodijo pogajanja tudi s HSS. Neki ugledni radikal iz najbližje Uzunovićeve okolice se je izjavil o ponudbah, ki jih je stavil Uzunović HSS kot podlago za nadaljnja pogajanja. Uzunovićevi predlogi so formulirani v 9 točkah: 1. HSS dobi štiri ministrstva, od teh eno močno (ministrstvo prosvete ali financ) in ostale postranske. 2. Ena izmed prvih nalog nove vlade naj bi bila ta, da se omogoči življenje oblastnim samoupravam, in sicer na ta način, da se da del državnih dohodkov na razpolago oblastnim skupščinam. 3. Izvedba občinskih volitev v Vojvodini in Bosni. 4. Srežke samouprave se izvedejo v roku, ki je predpisan v zakonu, to je najkasneje v petih mese-

cih po oblastnih volitvah. 5. Davčni zakon se sprejme v Narodni skupščini še pred poletnimi parlamentarnimi počitnicami. 6. Dalmatinski agrar se tudi sprejme. 7. Boža Maksimović ostane na svojem dosedanem mestu, a HSS dobi državne podsekretarja, ki bo imel svobodne roke za Hrvatsko in Dalmacijo. 8. Izpremembe velikih županov, kolikor bo to zahtevala HSS. 9. To programno delo naj se izvrši do julija. Ta nova vlada radikalov, HSS in SLS naj bi razpuščila nato parlament in izvedla nove volitve v oktobru. Na kak sprejem so natelete te Uzunovićeve ponudbe v Zagrebu, še ni znano. Pavle Radić je imel včeraj v Narodni skupščini zanj nenavadno oster govor, ki je bil naperjen proti radikalom, a se vendarle misli, da la napad ne znači prekinjenja v pogajanjih, temveč gre to v korist pašičevcem. Uzunović je še vedno na bolovanju in kakor hitro bo ozdravel, bo to najboljši znak, da so dosedanji neoficielni razgovori z opozicijo prešli v fazo stvarnih pogajanj. Tedaj se bo tudi videlo, s katero opozicijsko skupino namerala Uzunović stopiti v tesno kolaboracijo, ker je za radikalni centum glavno, da uspešno spravi pod streho najpotrebnejše zakone in da tako zasluži volilni mandat. Potem bi se center definitivno rešil pašičevcev.

Velike davčne olajšave.

Beograd, 12. marca. Sinoči ob 6. se je sestel ministrski svet, na katerem je bilo sprejetih mnogo važnih amandmanov, ki naj pridejo v finančni zakon. Med najvažnejšimi so amandamani, s katerimi se varujejo dela proti poplavam Save, Drave in Tise. Za davčne zaostanke se bodo namesto gotovine sprejemale priznanice od 20-odstotnih zadržanih kronskih bankovcev, a samo od oseb, na katere se te priznanice glase. Dolžni davki se bodo izterjevali v roku štirih let. Hranilne vloge na hranilne knjižice se brez ozira na višino vsote oproščajo vsakega davka, isto tako tudi tekoči računi. Eksistenčni minimum je določen na 6000 dinarjev in je do tega zneska oproščen davka. Davek na skupne dohodke, ki velja v prečanskih krajih, ne bo v prihodnje obremenjen s posebno deklaracijo 30 odstotkov. Davčna oprostitve se razširja za nove zgradbe na celo državo, in sicer v mestih nad 50.000 prebivalcev na 20 let, v mestih nad 25.000 prebivalcev na 15 let in v drugih mestih na 10 let. Zniža se taksa na delnice, ki se glase na ime, na 1 in pol odstotka in na delnice, ki se glase na prinosilca od 4 na 3 odstotke. Vprašanje hotelskih, restavratskih in drugih taks se regulira tako, da jih hotelirji plačajo pavšalno in ne po blokih. Takse na koncerte, zabave in kinematografske predstave, ki jih prireja šolska mladina, Društvo Rdečega križa, Sokoli, Orli, gimnazijska in invalidska društva, se odpravijo. Taks so oproščeni vinogradniki v Dalmaciji in na otokih za vino, ki ga sami proizvajajo na svojem

zemljišču. Oproščena so takse posojila, ki jih sklepajo oblastne samouprave, občine in srezi za javne svrhe. Ukine se trošarina na riž, kavine surogate, sveče in karbid. Zniža se trošarina na špirit, ki se izdeluje v poljedelskih tvornicah, na 15 in pol odstotka, v industrijskih tvornicah na 17 odstotkov. Določa se trošarina na pivo z 62 dinarji za 100 l. Bencin v kmetijske svrhe se oprošča trošarine. Carinsko kazensko postopanje glede tihotapstva na ozemlju Kastava in okoliških občin se ustavi. Od carine se oproščajo vojni albumi 1914 do 1918 leta.

Minister za pravosodje se pooblašča, da podpiše uredbo o nagradah javnim notarijem. Vlada se pooblašča, da prevede kronske vpokojece na dinarske prejeme in da ustanovi penzijski fond za deco umrlih uradnikov. Na koncu je bilo mnogo govora o državnem odboru in je bilo doseženo nekako soglasje in poverjeno ministru financ, da izvrši končno stilizacijo. Vsi amandmani bodo izdelani še danes in izročeni v nedeljo finančnemu odboru.

ATENSKA VLADA GROZI STAVKU. JOČIM S SMRTO KAZNIJO.

Atene, 12. marca. O priliki stavke, ki je vzbuknila, je mobilizirala vlada vse stavkujoče in grozi z ustrelitvijo vsakomur, kdor se ne vrne na delo. V Solunu je prišlo do nemirov. Posredovati je morala vojska in je bilo pet stavkujočih delavcev ustreljenih.

navsko konfederacijo, ki je povzročila dosti zamer, dala pa prav nobenega rezultata.

Mrzlično se oborožuje Italija, bolgarski in albanski četaši dovršujejo zadnje priprave za vpad na naš teritorij, nova grupacija velesil se pripravlja in neizbežen polom čaka vsakogar, ki ne bo pripravljen.

V takih časih pa je recept Beograda: igračkanje!

Popoldanska seja skupščine.

Beograd, 12. marca. Včeraj popoldne ob 5. se je nadaljevalo delo Narodne skupščine in je bil vzet v pretres proračun ministrstva za pravosodje.

Prvi je govoril Aleksander Miović, ki pravi, da so vsi ugovori, ki se tičejo tega ministrstva, opravičeni. Vsi grehi, ki se navajajo, so vpisani v krivdo državi sami, ker država ni zasigurala materialni položaj sodnikov. V tem duhu nadaljuje Miović in se dotakne na koncu govora splošnih prilik in pravi, da je edini izhod iz te situacije v volitvah. Treba je, da se zvedejo volitve in da se razčisti atmosfera v radikalni stranki in v radikalnem klubu. Opozicija odobrava in kliče: Poštene in svobodne volitve!

Za Miovićem govori zemljoradnik Dimitrije Vujić o velikih nepravilnostih v ministrstvu za pravosodje, zlasti glede poslovanja z vojno odškodnino. Navaja mnogo podatkov in pravi, da ni dosedaj še nihče zahteval točnejših podatkov in po bližnjih obvestil. On je bil nedolgo tega izvoljen v Narodni skupščini za člana upravnega odbora vojne odškodnine in je imel priliko poseči malo globlje v to stvar.

Dr. Behmen kritizira sodstvo. Za krivice nosi odgovornost dr. Srskić, čigar prvi akt, ko je prevzel ta resor, je bila ataka na svobodo sodstva z znanim pismom, poslanim predsednikom volilnih odborov. Behmen navaja mnogo primerov o nepravilnem delu v tem ministrstvu.

H koncu poudarja radičevci Banković vsestransko različnost zakonov v poedinih pokrajinah. Po govoru Bankovića, ki ostro napada politiko vlade in ministrstva za pravosodje, je bila seja ob 7. in pol zaključena in odrejena prihodnja za danes dopoldne. Da seje ne trajajo dalje časa je razlog ta, da bi bil edini predsednik skupščine Subotić od dolgih sejah preveč utrujen. Marko Trifković je bolan, Pasa-rić pa je v opoziciji.

NOVE IZJAVE ST. RADIĆA.

Zagreb, 12. marca. Včeraj je izjavil Stjepan Radić novinarjem, da je bil Mića Dimitrijević res v Zagrebu in da sta se dogovorila o predavanju, ki naj bi ga ta imel o etiki v politiki. To je dobro, ker je v naši politiki treba tudi etike. (V resnici senzacionalna novost! Op. ur.) On je umetnik in filozof, jaz sem bolj praktik.

Zagrebska oblast bo vse prej pripravila, nato se bo šele sestala. Na pripombo novinarjev: »Ako Boža ne bo hotel dati denarja?«, je odgovoril Radić: Bomo napravili vlado, ki bo dala. »Kdo jo bo napravil?« Radić: Pametni ljudje! (Nepeboljšljiv optimizem! Op. ured.) Kar se tiče Dimitrijevićevega poseta, je rekel Radić: Nismo za kombinacije, temveč za politiko. Ono s Korošcem je kombinacija, ne pa politika.

FAN NOLI NAPOVEDUJE VOJNO MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO.

Dunaj, 12. marca. Dunajski dopisnik lista »Newyork Times« se je razgovarjal včeraj z bivšim albanskim ministrskim predsednikom Fan Nolljem, ki je pred kratkim prišel na Dunaj in se tam nastanil. Noli je izjavil, da trdno veruje, da bo Italija še to poletje zasedla Albanijo. V to stvar se bo vmešala Jugoslavija in to bo povzročilo skupni italijansko-madžarski napad na Jugoslavijo.

KANTONSKE ČETE NAPREDUJEJO BREZ BOJA.

London, 12. marca. V neki brzjavki iz Kitajske se javlja, da napredujejo Kantongi s svojimi glavnimi silami in da ne zadevajo na nikak resen odpor.

Zakasnele deklamacije

Je sicer že stara pesem, da so vse naše stranke silno pametne, kadar so v opoziciji, da pa na vso to svojo pamet pozabijo, kakor hitro pridejo v vladu. Kakor je ta pesem že stara in obrabljena, jo pa vendar opozicijski tisk še ne more pozabiti in tako čitamo dan na dan celokolonske deklaracije, kako bi oni vse lepo naredili, če bi bili na vladi in kako vladne stranke delajo vse napačno.

Brez škode pa bi se te deklaracije že lahko enkrat nehale, ker so samo dokaz nizke stopnje na kateri se giblje politika njih strank, ki hočejo živeti od teh obrabljanih deklaracij. Vse te deklaracije na vse zadnje vendar niso nič drugega ko spekulacija na pozabljivost in nerazumnost ljudi, ko vendar ves svet ve, da so bile sedaj tako brihtne opozicijske stranke že enkrat v vladi in so imele tedaj priliko pokazati, kaj da znajo, a so pokazale samo to, česar ne znajo. Zato bi bilo stokrat spodobnje in pravilnejše, če bi se te sedaj tako brihtne stranke lepo skesano potrkale na prsa in priznale, da tudi one niso bile nič boljše, ko so bile na vladi, mesto da dajejo zdaj drugim dobre lekcije, ki so jih same najbolj potrebne. Potem bi človek vsaj to videl, da so se poboljšale in da imajo resno voljo odpraviti stare napake, tako pa človek vidi, da so ostale prav tako slabe kakor so bile, ker hočejo še v bodoče živeti le od napak nasprotnika, ne pa od lastnih vrlin.

In v tem je vsa negativna mizerija teh zakasnelih deklaracij. Mesto da bi z ustvarjajočo kritiko pripomogli k boljšim zakonom, preže vse te naše opozicijske stranke samo na to, kako bi dognale, kje ga je vladna stranka polomila. In čim večja je polomija, tem bolj so vesele, ker tem preje upajo, da pride tista srečna ura, ko bodo mogle nadaljevati polomije tam, kjer so jih vladne stranke nehale. Niti najmanj pa ne briga vse te stranke to, da pade vsaka vladna polomija na hrbet vsega naroda. Kaj narod, kaj interesi celote, če pa se obeta dobiček edinozveličavni stranki.

Ampak s tako negativno politiko se ne pride nikamor naprej in zlasti ne pri nas. Zakaj naše razmere so tako žalostne, da le prebogosti tudi poštena stran-

ka ne more doseči niti desetine tega, česar bi hotela in kar bi ji pri urejenih razmerah samo padlo v naročje. Vemo vendar vsi, da more danes stranka, ki vstopi v vladu izbirati le med večjim in manjšim zlom in da mora biti vesela, če je vsaj relativno nekaj dosegla.

Kadar so razmere neurejene, pa ni to krivda le ene stranke, temveč vseh strank in vsega naroda. Zato pa tudi ne pridemo do urejenih razmer prej, dokler stranke ne prično pri sebi z reformo in dokler ne bo vsak posameznik začel reformo pri sebi. Če ne bo vsak posameznik imel zmisel za štedenje, potem ga tudi nobena vlada ne bo imela in naj pride na vladu katerakoli stranka. Če stranke same ne bodo znale ločiti med dovoljenim in nedovoljenim, potem tudi vlada ne bo na višku korektnosti. Če je strankam geslo, da smejo vse storiti, kar je stranki v korist, potem se ni čuditi, če se bo tudi vlada skušala ohraniti z vsemi sredstvi. Če smatrajo stranke za dovoljeno, da jim banke na škodo vlagateljev ustvarjajo strankarske fondе, potem se ni čuditi, če se poslužijo vladna stranka dispozijskih fondov na škodo državljanov. Če misli stranka, da sme iz političnih vzrokov preganjati uradnika, potem se tudi ni čuditi, če misli vlada, da mora s pomočjo policijskega aparata zasigurati sebi večino. In če stranke ne obračunajo niti z enim strankarjem, ki je na nepošten način agitiral za stranko, potem se tudi ni čuditi, če vladna večina ne žrtvuje na ljubo opozicije notranjega ministra.

S svojim delom, s svojo vestnostjo ustvarja tudi opozicijska razmere in zato je sokriva na razmerah, pa naj bo v vladi ali ne. Ne bo nikdar boljše, dokler bomo videli samo napake nasprotnika, lastnih pa ne, ker pri sebi je treba pričeti reformo in šele potem ima naša kritika veljavo.

To si naj zapomnijo vsi zakasneli deklaratorji lastne brihtnosti in naj pokličejo na odgovor one, ki so s svojimi metodami vzeli dober glas lastni stranki in ko so to storili naj pridejo na dan s svojimi nasveti.

Prej pa ne, ker je še njihov dolg nepravnan!

Kdo bo zidal?

Vojna je rodila, kakor znano, poleg mnogo drugih lepih in prijetnih sadov tudi stanovanjsko krizo. To krizo so reševali politiki in mestni očetje, sociologi in ministri leta in leta na vse mogoče načine. Končno pa se je oglasil le zdrav razum, ki je dejal, da je pač treba zidati nove hiše, če v starih ni več dovolj prostora.

Ko je to čudovito spoznanje bilo enkrat rešeno, so ljudje res začeli zidati. Zidanje pa je bilo po vojni jako drago, vsaj v papirnatih valutah. Zato so sklenili modri možje v vseh državah, kjer je bilo zidanih novih hiš potrebno, da podpirajo zidanje novih hiš z raznimi davčnimi olajšavami.

Na najbolj originalen način pa je sklenila podpreti stanovanjsko akcijo ljubljanska davčna administracija.

Poznam g. X., ki si je pred nekaj leti, toda že po vojni, sezidal lično vilo. V tej vili stanuje on sam, zato si jo je bil pač sezidal. Vrednost svojega stanovanja si je ocenil v davčni napovedi s ceno po kateri so se stanovanja pač splošno plačevala. To ceno so mu tudi vsteli v dohodnino in po dohodnini so mu odmerili tudi vse druge dohodnine odvisne davke (gostščina, komora, invalidski davek itd.).

Te dni pa se je pojavila pri g. X. posebna komisija, ki je ocenila stanovanje tega gospoda na devetkratno od njega prej označeno svoto. Sedaj bo ta svota merodajna tudi za najemnino in tudi za vseh drugih 1928 sort davka, ki jih poznamo pri nas.

Sedaj pa vzemimo praktičen primer. Člo-

vek, ki ima 100.000 Din svojega denarja, lahko ta denar naloži v hranilnico po 6% ali pa si sezida hišo. Če vloži ta denar v hranilnico ima 6000 Din letnih obresti. Če si pa sezida hišo, ga čakajo sledeče žrtve: On izgubi 6000 Din letno — to je že cena za njegovo stanovanje. Potem pride komisija, ki ugotovi, da je to stanovanje — recimo treh sob in pritlikin — vredno letno tudi 6000 dinarjev. To pa je 12.000 Din na leto. Okoli 3000 Din na leto računamo lahko še na druge davke. Vse skupaj zneso torej na leto svojih 15 do 16 tisoč dinarjev ali okrog 1200 do 1400 dinarjev na mesec. Rajše pa še več. Odkod bo pa revež jemal denar za vzdrževanje hiše, tega pa ne pove nobena pratka. Davkarji seveda tudi ne.

Za 800—1000 dinarjev na mesec pa se dobi in se bo tudi še zmeraj dobilo jako čedno stanovanje. Tu nastane sedaj vprašanje: kaj je pametnejše, ali sezidati si lastno hišico in plačevati do blaznosti, ali pa lepo sedeti v najetem stanovanju, kjer je treba plačevati le najemnino in lepo kasirati obresti od denarja, vložnega v hranilnici (če ga namreč kdo ima)? Odgovor ni težak.

Če bo obveljala najnovejša praksa, ne bo nihče tako bedast, da bi zidal, ampak bo mnogo pametneje podpreti stanovanjsko akcijo g. dr. Mencingerja, da bo vsak lahko najemnik. Ali pa se bosta morala zmeriti po dva in dva, da si bosta sezidala vsak po eno hišo. Ko bodo pa hiše gotove, pojde g. A. stanovat v hišo B. kot najemnik, g. B. pa v hišo g. A. in problem bo rešen.

Kitajski dogodki.

Nasprotja v kantonski stranki.

Zadnji dogodki dokazujejo, da niso poročila o težkih nesoglasjih v kantonski stranki samo plod angleške propagande. Spor med vrhovnim poveljnikom kantonske armade Čankajškom in komunističnim krilom stranke Kuomintang, oziroma Rusi, je nad vse resen.

Tako se poroča, da je podal Čankajšek to-le značilno izjavo:

Nočem, da bi bil nacionalistični izvršilni odbor popolnoma izpodrinjen od takozvanega osrednjega odbora (komunističnega) in da očenci Sunjatsena (Kitajci) ne bi imeli nobene besede. Ne dopuščam, da bi se starih kitajskih tradicij dotaknili ljudje, ki jih ne razumejo.

Komunisti seveda niso ostali dolžni Čankajškemu odgovoru in so mu začeli očitati, da hoče z državljansko vojno obogatiti in da se ponaša ko kak Napoleon.

Razkol med Kantonom je torej vedno večji in danes gre za to, če bo komunizem zavla-

dal na Kitajskem ali ne. Po mnenju Angležev je od izida tega boja odvisna usoda vseh tujcev na Kitajskem. Če bi bili komunisti poraženi, potem bi bil tudi hitro dosežen mir med Kantonom in Čangcolinom, ker ne zahteva Čangcolin nič drugega, ko da Kantoni odstranijo vse boljševike.

Seveda pa ta mir tudi ne bi bil trajen, ker so nasprotja med absolutističnim Čangcolinom in svobodomislelnim Kantonom prevelika, da bi bil trajen mir mogoč.

To tudi potrjuje izjava Borodina, ki je dejal, da bi kompromis med Severom in Jugom pomenil ovokovečenje vojaškega fevdalizma na Kitajskem, ki bi Kitajsko popolnoma uničil.

Poleg tega pa bi v tem slučaju mogli nastati tudi težki zapletljaji na rusko-madžarski meji in vojna nevarnost bi postala prav resna.

Zivljenje gospe Borodinove ogroženo.

Aretacijo gospe Borodinove so izvršili Rusi, ki so v službi Čangcolina. Preiskali so

ruski trgovinski parnik »Pamjat Ljeninga« in našli v kovčku gospe Borodinove komunistične letake. Pri nadaljnji preiskavi so našli pri njej še poročilo o vojaških načrtih Čangcolina o obrambi Šangaja. Nato je bila gospe Borodinova aretirana in prepeljana v Cinan, glavno mesto Čangčungčanga.

Vseled tega se mora po izkušnjah iz zadnjega časa smatrati življenje Borodinove za resno ogroženo, zlasti še, ko je bila intervencija sovjetske vlade dosedaj popolnoma brezuspešna.

Nekateri trde, da hoče Čangcolin z aretacijo Borodinove izsiliti od kantonske vlade, da odpusti vse Ruse. Če bi Kantoni na to pristali, potem računa Čangcolin, da bi se zvrstila vsa Kitajska revolucija in mir med Severom in Jugom bi bil mogoč.

Štrajk na železnici Nanking—Šangaj.

Železničarji, pristajši kantonske vlade, so začeli štrajkati, da tako preprečijo zvezo med Nankingom in Šangajem. Štrajka že več tisoč železničarjev, toda promet na progi še ni ustavljen, ker se proga deloma militarizira; pri čemur silno pomagajo caristični ruski oddelki. Ti imajo tudi svoj oklopni vlak na progi.

Politične vesti.

Večerna seje skupščine je končala razpravo o vrhovni upravi. Uvodoma se je sporočil predsednik, da je prišel mesto odstopivšega radikalnega poslanca Stočića v skupščino poslanec Mile Jeltić. Nadaje je sporočil predsednik, da je vrhovna uprava odklonila kredite v znesku 2.139.000 dinarjev za popravilo savskih nasipov pri Zagrebu in Sisku. (Priti mora najbrže nova povodenj, da bodo dovoljeni potem krediti v dvojnem znesku. Op. ur.). Nato je govoril Pavle Radić. Dejal je, da Uzanović namenoma ni sklical sej ministrskega sveta, ker bi mogli radićevski ministri povedati svoje mnenje o proračunu. Zato tudi radićevci odklanjajo vsako odgovornost za proračun. Nato je govoril o občinskih komisarijih in obžaloval, da niso radićevci glasovali za Jovanovićev predlog o razširjenju srbskega zakona o občinah na vso državo. Nato je očital radikalom nelojalnost, ker so dosedaj še vsakega svojega zaveznika pustili sramotno na cedilu. Govor Pavla Radića je povzročil precejšen vihar med radikali. Za njim je govoril minister Vasa Jovanović, kateremu je odgovarjal Pavle Radić in mu očital, da je govoril v protihrvatskem zmislu. Nato se je vršilo glasovanje in je bil proračun vrhovne uprave sprejet. Skupščina je nato takoj pričela z debato o proračunu justicijskega ministrstva in se je debata na popoldanski seji nadaljevala.

Italija se mrzlično pripravlja na vojno. Po vseh vesteh se Italija z mrzlično naglico pripravlja na vojno, obenem pa zaključuje zadnje diplomatske priprave. Po protektoratu med Albanijo po dogovoru z bolgarskimi četami in po pridobitvi Rumunije z ratifikacijo besarabske konvencije, naj potovanje grofa Bethlena v Rim zaključi sovražen obroč okoli Jugoslavije. Ni sicer še gotovo, če se bo Bethlen čisto odločil za avanturistično politiko fašistov, ali pa bo ostala Madjarska nevtralna. Zakaj Madjarski grozi, da bi v slučaju napada na Jugoslavijo imela opravka s Čehoslovako in najbrže tudi z Avstrijo. Madjarska bi mogla zato prav krvavo plačati račun, ker je šla za Italijo po kostanj v žrjavico.

Po nekaterih vesteh pa Italija sploh ne misli udariti na Jugoslavijo, temveč na Turčijo in ima vsa diplomatska akcija proti naši državi samo ta namen, da bi nas ostrašila. — Naj bo namerna fašistov že kakršnakoli, eno vemo z vso sigurnostjo: Če bi Italija napadla Jugoslavijo, potem je povzročila svetovno vojno, ki ne bo strla samo v prah fašiste, temveč tudi rodila krvavo revolucijo v Italiji sami. Da pa bo tedaj za Italijo izgubljena Južna Tirolska je brez dvoma in verjetno je, da bo Nemčija mogla potem zopet sanjati o nemškem Trstu. Simpatije vsega kulturnega sveta bodo na naši strani in to moralno orožje bo morda močnejše od vseh drugih. Ne o Jugoslaviji, temveč o lastnem režimu bo odločil gospod Mussolini, če se bo drznil napasti naš narod.

Italijanske bojeve sile na morju in v zraku. Po angleških vesteh razpolaga danes Italija s tem brodomov: 7 velikih oklopnic (4 v gradnji), 11 križark, 52 torepodolovcev (24 v gradnji), 54 torpedovk in 42 pomornice (16 v gradnji). Francosko vojno brodomovje je sicer še močnejše od italijanskega, toda se deli na atlantsko in na sredozemsko, ki pa je samo slabotnejše od italijanskega. — V aviaciji je razdeljena Italija na 4 sekcije: 1. neodvisni avionski kor ima 78 eskadrilj; 2. vojna aviacija šteje 57 eskadrilj; 3. pomorska aviacija 35 eskadrilj in 6 Zeppelinov in 4. kolonialna aviacija ima 12 eskadrilj.

Četaši se pripravljajo. Iz Skoplja in Bitolja, z bolgarske in z albanske meje se poroča o velikih pripravah četašev za vpad v naše ozemlje. Vpad naj bi se koncentrirano začel 14. aprila. Sef vse akcije je bolgarski vojvoda Stojanov. Makedonski begunci se nasilno mobilizirajo in med njimi so bili opazni tudi Madjari. Albanska vlada gleda slej ko prej mirno zblizanje četašev in enako mirno trpi, da Italijani donajajo četašem municijo, orožje in obleko. Z naše strani so urejene obsežne varnostne odredbe in oblasti zatirajo, da so orožniki tako močni, da bodo z lahkoto odbili vsak vpad četašev.

Tajna zveza med Nemčijo in sovjetsko Rusijo? »Chicago Tribune« poroča, da se je posrečilo angleški in francoski diplomaciji dobiti sigurne podatke o tajni pogodbi, ki je bila sklenjena med Nemčijo in Rusijo kot dohodek znanerapalske pogodbe. Po tej pogodbi, da se je Nemčija obvezala, da ne vstopi v Zvezo narodov brez pristanka sovjetske Rusije. Ko pa je Nemčija vstopila v Zvezo narodov, se je Nemčija obvezala, da bo glasovala proti vojaški akciji Zveze narodov proti Rusiji, v čemur bi bila vsaka taka akcija sploh onemogočena. Nadalje sta se Nemčija in Rusija obvezale, da ne skleneta nobene pogodbe

s Poljsko, ki bi mogla oškodovati eni od obeh držav. Končno je bilo dogovorjeno posvetovalno sodelovanje ruskega in nemškega generalnega štaba. — Stresemann je dal z ozirom na te vesti poklicati k sebi novinarje in jim je izjavil, da so vse vesti o kakršnikoli tajni pogodbi med Nemčijo in Rusijo izmišljene in navadna laž. Nemčija, da nima ničesar prikrivati. Je sicer res, da smatra Nemčija za važno, da je v dobrih gospodarskih stikih z Rusijo, absolutno pa Nemčija neče, da bi te vesti otežile kakršnekoli politične komplikacije.

Stresemannov slovesev Zvezi narodov. Na četrtkovni seji Zveze narodov, ko je bil rešen dnevi red, povzel besedo Stresemann in v daljšem govoru proslavljati plodonosno delovanje Zveze narodov. Med drugim je dejal: Mislim, da so razprave današnjega dne in njegovi rezultati velikega pomena za ugled Zveze narodov. Če smo danes slišali razne izjave hvalečnosti, ki so jih izrekli Zvezi narodov zastopniki Grške, Bolgarske, Estlandije, Gdanskega itd., če smo videli, kako se trudijo narodi, ki so bili v medsebojni vojni, da dajo brezstanovanjskim ljudem streho in če daje sodelovanje bivših nasprotnikov tako plodonosne rezultate, potem pač sme biti Zveza narodov ponosna, da je storila tako pomemben korak k napredku človeštva. Moramo se pa tudi zavedati, da zadeva tudi največji idealizem za napredek na tekoče, če ne bomo skrbeli, da bo zopet vpostavljen finančno in gospodarsko ravnovesje sveta, ki je bilo od vojne popolnoma razdejano. Naša glavna naloga mora zato biti, da bo imela prihodnja svetovna gospodarska konferenca popoln uspeh.

Vprašanje izpraznitve Porenja je neaktualno. Dočim je bil dosežen med Stresemannom in Zaleskijem popoln sporazum o spornih vprašanjih, ni mogoč doseči Stresemann ničesar v vprašanju izpraznitve Porenja. V prireditnem razgovoru z Briandom je sicer skušal Stresemann opetovano sprožiti to vprašanje, toda Briand je vedno znova odklonil vsako diskusijo o tem vprašanju. Novinarjem je izjavil Briand, da to vprašanje še ni dozorelo in da ni niti aktualno.

Afera poslanca Wojewodzkega. Razkritja varšavskega lista »Głos Prawdy« o konfidentstvu poslanca Wojewodzkega so vzbudila svojevrstno veliko pozornost. Radi očitka volunštva in denunciantstva je Wojewodzki zahteval od predsednika parlamenta Rataja, naj parlamentarno sodišče preišče vso zadevo. Te dni je parlamentarno sodišče objavilo rezultat preiskave. Izjavilo je, da je poslanec Wojewodzki prejel denarne nagrade in da je dajal zato generalnemu štabu informacije o beloruskih poslancih. Dalje je konstatiralo sodišče, da je Wojewodzki bil vse do novega leta 1923 zaupna oseba II. oddelka generalnega štaba v narodnostnih referatih. Sam predsednik parlamenta, Rataja je predložil sodišču pismo Wojewodzkega, katerim je ta denunciral poslance lastne stranke. Denar, ki ga je Wojewodzki dobil, je dajal večino za politično akcijo lastne stranke »Wizolenie«.

Čehoslovaška vladna večina razbita? — »Večerni Češki Sloves« poroča, da so v Čehoslovaški vladni večini nastale težke nesoglasja. Odbor osmice sploh več ne zaseda, temveč k skupnim sejam se sestajajo samo zastopniki čeških vladnih strank in sicer narodni demokrati, agrarci, klerikali in obrtniki. Te posebne seje vladnih čeških strank so silno razljutile Slovake in Nemce. — Sklone češkega parlamenta pa kaže, da je vest o koncu češke vladne večine najbrže pretirana in prezgodnja.

Kratke vesti.

Za ene, ki potujejo v Italijo. Dva trgovska potniška sta bila v Milanu aretirana, ker sta se neugodno izjavila o Mussoliniju. Oba sta bila prepeljana v Rim, kjer bosta sojena od posebnega sodišča. — Ista usoda je doletela tudi nekakega nemškega žurnalista, ker je neugodno pisal o fašistih v nemških listih.

Čangcolin je izjavil, da je vest o umoru aretiranih dveh sovjetskih kurirjev neresnična.

Poljska Narodna banka je zopet znižala obrestno mero za pol odstotka in sicer od 9 na 8 in pol.

Mesto petoročanske komisije za pomorsko razorožitev, se bo vršila samo tričlanska, ki jo bodo tvorili Amerika, Anglija in Japonska. Amerika misli z gospodarskimi ukrepi prisiliti Francijo in Italijo, da sprejmeta sklepe tročlanske komisije.

Anglija zgradi po novem mornariškem programu tri nove križarke, 8 rušilcev, 6 podmornic in 2 minonošce.

Španska delegacija pri pogajanjih za Tanger je izročila nov memorandum kot odgovor na francosko stališče v tej zadevi.

V Sofiji so neznanu storilec vložil v policijsko stražnico v šestem okraju ter izropali vse arhive. Uvedena je preiskava, vendar pa storilec še niso odkrili.

V Nižji Avstriji se nahaja 13.904 Čehoslovakov ali 0,9 odstotkov vsega prebivalstva. Od teh je 61,4 odstotkov čehoslovških državljanov.

Kralj Albert »socialist«.

»Telegraaf« sporoča zabavno anekdoto o zadnje seje belgijskega ministrskega sveta, ki se je baval s kitajskim vprašanjem. Kralj Albert je v osebnem pismu na zunanjega ministra Vandervelde-a sporočil, da je po njegovem mnenju neobhodno potrebno, da se Belgija odpove vsem svojim predpravim na Kitajskem. Na seji vlade je prečital Vandervelde kraljevo pismo, zamolčal pa je, kdo je pismo pisal. Ko je pismo prebral, je dejal neki minister: Ta ekspoz je po vsej priliki uvodnik za kak socialističen list. Pošljite ga raje uredništvu lista »Peuple«.

Vandervelde je odgovoril smehljaje: Gospoda moja pisec članka je Njegovo Veličanstvo kralj.

Še o žalostnem poglavju.

(Nekaj pribomb na odgovor g. dr. J. C. Oblaka.)

G. dr. Oblak pravi, da sva si sedaj v koroškem vprašanju zelo blizu skupaj, kar me je jako razveselilo. Samo to pravi, da sem pozabil na svoječasno svojo tezo, ki da sem jo postavil glede slovenske Koroške z ozirom na dinamiko in ekspanzivnost nemškega naroda. Boga mi, ne spominjam se teze, ki bi bila. Steno nasprotno sedanjim mojim nazorom, steno nasprotno sedanjim mojim nazorom, ki jih ponavljam že dolgo v vseh možnih variantah. Obdeloval sem to vprašanje v vseh fazah razvoja v političnem položaju, vsem, kakoršen se žal razvija v Evropi. Samo spremenjen položaj mi narekuje hladno računanje z vsemi faktori, ki prihajajo do vsejave. Zato sem tudi delitev Koroške, ki jo prijatelj Oblak omenja, položil ad acta v svoji javni diskusiji, kajti tako so sklenili tudi naši manjšinski kongresi, sicer je vsaka razprava a priori zaključena. Zato se vedno postavljam ob reševanju koroškega vprašanja na lojalno reševanje v sedanjih državnih mejah. Zlasti glede Koroške je rešitev jako lahka in v našem najnujnejšem interesu z ozirom na tista druga vprašanja, ki so rešitve veliko bolj potrebna. Natančnejša razmotrivanja o vsebini in taktiki spadajo v »Manjšinski svet«, ne v javno diskusijo.

G. dr. Oblak vpraša, ali res mislim, da je bil koroški plebiscit izraz volje avtohtonega našega naroda na Koroškem. V našem interesu je, da mi vedno to zanimamo, da si nikogar v resnici ne pripravimo. Vse smo imeli v rokah skozi lepo število mesecev, pa nismo dosegli boljšega uspeha! Ali naj na novo urbi et orbi razpravljamo o tej — naši sramoti? Krivda naša je večja nego vseh tistih tisočev naših zapeljanih bratov, ki so se na dan plebiscita muševali za vso našo nespretnost in zločinsko neumnost ves čas plebiscitnega gibanja. Ves svet pa je verjel in verjame, da je bilo vse v redu, kakor verjame, da so bile simpatije ene velesile na strani Avstrije, kakor so bile v Gradšču na strani Ogrske in v Sleziji na strani Nemčije. Vse to so vprašanja, katerih razprava bi pobrala prostora za nekaj polnih števil tega lista. Ali za take ugotovitve danes pač ne gre.

Moja častivredni sobojevnik dr. Oblak čisto napačno komentira izraz revščine našega naroda, kakor sem ga rabil jaz. Moja beseda je le figura za vso ono težko usodo, ki nas je zadela. Ali je mar naše bogastvo tisto trpljenje nad 600.000 našega naroda drugod? Revščina je, pa še kaka! Ne pravdajmo se za oslovo senco. Jaz dobro vem, kaj sem pisal, in to žal le preveč drži.

Nimam svojih besed v »N. D.« pred seboj, ker sem tiste reči že oddal možu, ki jih bo na drugem mestu v tujini rabil, ali zdi se mi, da jih je g. dr. Oblak malce pokvaril, da bi me nekoliko včepnil v občutljivo stran. Ne zdi se mi namreč idealna moja trditve, da nas usoda Poljakov nič ne briga. O tem ni bilo govora, kajti nas res briga usoda vseh naših bratov po slovanskem svetu. Saj smo mi Slovenci medu edini, ki se za vse brate resno zanimamo in nas boli vsaka krivica, ki se jim godi. Da bi se le tudi drugi vsaj stotinko toliko za

nas zanimali. — Jaz sem le zavrnil izrek dr. Oblaka, da bodi poljsko - nemški spor pogoj ob reševanju našega koroškega vprašanja. Na tem stališču sem vedno še in bi zahteval, da v naše spore ne mešamo sporov z drugimi slovanskimi manjšinami, kakor se nihče ne zmeja za naše. Reševanje našega vprašanja bo itak samo dovolj težavno, čemu bomo vlačili za lase v istočasno reševanje še ostale slovanske manjšine? Ali si g. dr. Oblak res domišljuje, da bomo mi reševali vse spore Nemcev s slovanskimi narodi? Rešimo mi svoje, kakor bi nam kazalo, in ako bomo kdaj mogli, bomo podpirali svoje brate, ko bodo oni reševali svoje spore, nikar pa ne delajmo takih pogojev ob vsakem razračunavanju z Nemci, kakor dela to moj častiti g. dr. Oblak.

Kar navdušeno pa pritrjujem besedam, ki jih je napisal na naslov Rusije in naših političnih prodanecev, ki jo blatio itd. Samo stika z mojimi razpravami prav ne razumem. Kar dr. Oblak tu pravi, sem jaz že pred tremi leti vse jasneje in obširneje razpravljaval v »N. D.« — Blizu 40 je bilo obsežnih člankov o sedanjih Rusiji in o tisti slovanski matuški Rusiji, ki se razvija v smislu prave evropske demokracije. Moji članki so bili na našem jugu splošno in izjema slika o vsem, kar bi moral naš inteligent vedeti. Narisal sem vse temelje sedanjega uprave in vso strukturo vladarskega aparata, delavske razmere, ruskega mučnika in njegovo vlogo v bližnji bodočnosti, rusko demarstvo, banke, zadruge, truste, književnost, novinarstvo, gledališče itd. — Ali že takrat, ko je bilo pri nas še nevarno kaj podobnega reči, sem izjavil, da je prava sreča tudi za nas in Češkoslovaško, da carizma ni več. Kajti da je tam še carizem, bi ne bilo ne Jugoslavije, ne Češkoslovaške, na Dunaju pa bi vladali Habsburgi, a v Berlinu Hohenzollerni, in sicer prav zato, da bi vladali v Rusiji Romanoviči, ki so imeli s Habsburgovci in Hohenzollerni rodbinske pogodbe, da druga drugo v nevarnosti podpirajo, kajti: danes meni — jutri tebi. Ob sodil sem tudi Kramarjevo delovanje v korist carizma. To so bile takrat naravnost smehe trditve, toda podprte so bile tako verjetno, da so bile sprejete sicer s skepsa, toda vsaj hrupa ni bilo. Tudi poglavje o slovanski vzajemnosti je bilo tam in pa Besarabija. Dr. Oblak je prvi, ki se enako brez pomisleka izreka za iste nazore. Hvala mu! Saj se danes celo vladni krogi že bavijo z mislijo, kako bi se približali Rusiji. Tudi jaz sem prepričan, da močna Rusija bo ista, ki reši definitivno naša vprašanja. O slovanski vzajemnosti bo delala še čuda. Samo danes ne moremo računati s tem, kar upamo šele v bodočnosti. Danes bomo pametni računari s sedanjim položajem, v katerem se nahajamo, rešimo najprej to, kar je najnujnejše potrebno rešitve, kar ne more čakati tistih lepih boljših časov, ki si jih pač vsakdo nas želi. In tako sta dr. Oblak in A. G. enih misli tudi v tako neizmerno važnem vprašanju, kakršno je Matuška Rusija za nas Slovence. Ali se še kdo spominja, kar sem pred leti povedal, kaj je dejal Čičerin v Zenevi?

A. G.

Po slovanskem svetu.

POLJSKA.

Število časopisja.

Na Poljskem je bilo, po statističnih podatkih notranjega ministra, dne 31. decembra 1925 1237 časopisov, ne včevši Slezije, kjer se ni izvedla natančna statistika. Leta 1925. je bilo ustanovljenih 560 novih časopisov, 123 časopisov je prišlo izhajati nanovo, 222 časopisov pa je trajno ali začasno prenehalo izhajati. Dne 31. decembra 1926 je imela Poljska vsega skupaj 1598 časopisov. Od teh izhajajo v Varšavi 554 časopisov, v Poznanju 230, v Lvovu 196, v Krakovu 136, v Lodzu 100. Dnevnikov izhajajo na Poljskem 151, dalje 109 časopisov, ki izhajajo dva do trikrat na teden, 443 tednikov, 209 štirinajstodnevnikov in 541 mesečnikov. Med temi časopisi je 1326 poljskih, 70 ukrajinskih, 14 beloruskih (vsi v Vilni), 63 nemških, 3 jevrejski, 17 hebrejskih, 18 ruskih, 8 litavski (v Vilni), 2 angleška, 4 francoski (v Varšavi), 1 češki in 1 esperantski časopis.

Smrt Sofije Sokolnicke.

V Poznanju je te dni umrla odlična poljska kulturna delavka Sofija Sokolnicza, ki

je bila zadnji čas zastopnica Poznanja v parlamentu. Pripadala je klubu narodnih demokratov. Pokojnica je bila poštvalna delavka na polju izobraževalnega dela. Dasi se je pojavila že v dobi romantizma, se je znala čudovito hitro uveljaviti v realne zahteve modernega časa. Školnička je dovršila filozofsko fakulteto na Jagelonski univerzi v Krakovu ter je pozneje postala učiteljica na Poznanjskem. Ustanovila in delovala je v mnogih tajnih poljskih organizacijah. V Nemčiji je bila odlična boriteljica za poljske pravice. Med vojno je bila glavna posredovalka med poznanskimi Poljaki in inozemskimi poljskimi organizacijami v Lausani in v Parizu. Po vojni je bila izvoljena v poljski parlament, kjer se je udeleževala v komisiji za prosveto in zunanjo politiko.

Slovanska biblioteka.

V Varšavi prične v najkrajšem času znana Hoesickova knjigarna izdajati »Slovansko biblioteko«. Prvih deset knjig bo posvečenih izključno sodobnim češkim pisateljem. Nadaljnji zvezki pa bodo priobčevali mojstrska dela ostalih slovanskih narodov.

Karel Čapek:

Pismo iz Italije.

Genova in Milan.

Po raznih vesteh je t. zv. Riviera di Levante prava dežela, obmorska in naravnost proslula, kakor pričajo n. pr. imena Rapallo, Sestri, Portofino, Nervi itd. Ne morem teh vesti presoditi, kajti vlak vozi po tej rajski krajini izključno pod zemljo, po samih tunelih, do same Genove. V Genovi sem končno prilezel na vrh zemlje in našel čudno gričevnat kraj, kar daje genovskim ulicam zelo zabavno sliko; spustite se navzdol v nadi, da boste našli morje, a naletite na »salito«, ki vodi v pravilno višino. V ostalem so tu sama stopnišča, dvigala, žične železnice, tuneli in mostovi, dalje množica palač, ki imajo mesto dvorišč in vrtov same portike in stopnišča, ki vodijo navzgor ali navzdol, kar je torej genovska posebnost, in končno pristanišče, ogromno pristanišče, preplevano s kipi, tesno in čudno, ki se ga ni moglo nasiti ne z bližine, ne s precejšnje višine Castellaccia. Je prenapoljen kravji hlev, kjer lesene in železne krave druga preko druge buči, pušča vodo, prežvekuje premog in železo, se gnete, piha, se prestopa, črne in rdeče, nasičene do skrajnosti in krasne, velike jadrnice in parni obadi, ki krojijo okoli teh velikih goved in bahavi vla-

čilni čolni in komarjem podobne ladje, ribiške jadrnice, beli pakboti, ki se svetijo od medij, kamini, jarboli, rti, ki mešajo z go stoto brun in vrvi, pristanišče, ki je mnogo-liko in primitivno, bogato in srednjeveško, kot vsa Italija. Torej mi oprostite, da vem o Genovi tako malo; zapletel sem se v ta pristaniški pogled in vem samo še to, da imajo tukajšnji stražniki dolge kaftane in mesto pendrekov palice, da je imela Genova v zgodovini zelo slab glas in da so tu mesto neba le vrvi z umazanim perilom; ulice pa so tako ozke, da mora človek s košem na glavi kričati, da bi mu ljudje napravili prostor na cesti. In marmorne palače, naj se imenujejo Doria, Balbi ali Cambiaso, so danes vprek sedeži bank; ne mislim razlagati, kaj si mislim o tem; a to sem našel povsod. Taka usoda čaka gotovo tudi celice; za stranskimi oltarji bodo sedeli blaginjski do kruparstov, za glavnim oltarjem pa sam gospod ravnatelj namestnik; glavni ravnatelj bo vsekakor rezidiral še višje, na desni Boga Očeta Vsemogočnega.

Dalje sem videl Babilonski stolp, na katerem so se mešali jeziki petim stoletjem; to je milanska stolnica. Z daljave izgleda, kot ogromen kos antimonovega cveta, ki kristalizira v takih tenkih iglicah, ali pa kot neizmerno velika marmorna arčoka; vsaka iglica je stolpič ali fiata in če jo razlučite, ima znotri polno soh in zgoraj soho, kar vidite le, če zlezete na streho. Teh soh je samo na zunanjsčini 2300, kakor navaja Baedeker,

BOLGARIJA.

V Sofiji je umrl za špansko mladi bolgarski slikar Ivan Milov. Rodil se je v Kazanliku 1. 1897. ter je bil po poklicu učitelj. Pozneje je šel v Sofijo, kjer je vstopil na slikarsko akademijo. Bolgarsko slikarsko umetnost je obogatil z mnogimi dragocennimi slikami. Z njim izgubi bolgarska slikarska umetnost človeka, ki bi mogel v bodočnosti še mnogo doseči. Te dni je bila v Sofiji otvorena posmrtna razstava njegovih umetnin.

ČEŠKOSLOVAŠKA.

Češka akademija znanosti in umetnosti je izdala koncem 1. 1926. prvi zvezek velikega znanstvenega slovarja v dolnjelužiskem narečju. Avtor tega velikega dela je prof. dr. Arnošt Muka, odlični lužiški lingvist in gramatik. Delo pri tem slovarju traja že nad 30 let. Slovar se je pred vojno tiskal v Petrogradu, vojna pa je delo prekinila. Sedaj ga nadaljuje Češka akademija. Prvi del slovarja obsega 1064 strani. Pričakovati je, da izide v kratkem tudi drugi in zadnji del tega ogromnega dela, ki obsega veliko besedno bogastvo dolnje lužiškega jezika. Besede so pojasnjene še v gornjelužiskem, češkem, slovanskem in poljskem jeziku, v kašubsko-pomorjanskem narečju ter v že izumrlem staropolabskem jeziku, za temi pa so oblike v staroslovenščini, kjer pa teh ni, so oblike v ruščini.

TURKESTANSKO SIBIRSKA ŽELEZNICA.

To leto se dograja turkestansko sibirsko železnica, ki bo spajala glavno sibirsko progo s Srednjo Azijo. Ta proga je bila projektirana še pred vojno in se je gradila tudi med vojno, toda je ostalo ves le pri prvih začetkih. Proga bo imela veliko važnost in bo mogla dostop do novih bogatih in širnih srednjeazijskih pokrajin.

Za prejšnje ruske vlade in sedaj sovjetska vlada so hoteli napraviti iz Turkestana in Kazakstana rezervoar surovin za svojo tekstilno industrijo in so zato tam širile z vsemi silami gojitve bombaža. Da bi se pa prebivalstvo v Srednji Aziji oprijelo gojitve bombaža, je predvsem potrebno, da se mu omogoči cenena hrana, ter da so cene bombaža primerno visoke. Sovjetska vlada je sedaj prisiljena, da uvaža hrano v Turkestan iz okolice Volge in severnega Kavkaza, toda hrana je že tu draga, še bolj pa jo podraži dolga pot, tako, da ima sovjetska vlada vedno deficit.

Z novo progo bo dovoz hrane cenejši, zlasti, ker se bo uvažala iz Sibirije, kjer je cenejša. V Srednji Aziji je potrebno na leto 22 milijonov pudov hrane, ravno toliko pa je prebitka v Srednji Sibiriji. Radi nove železnice se bo površina bombaževih polj v Srednji Aziji povečala, ker bo izvoz mnogo olajšan.

Nova proga bo omogočila tudi uvoz drv in lesa v Srednjo Azijo, kjer ni gozdov. Ravno tako se bo lahko uvažala živila in tovarni konji, ki jih v Srednji Aziji tudi primanjkuje.

Ob tej progii se nahajajo velika ležišča premoga ter veliki, že davno znani, toda slabo eksploatirani bakreni rudniki, ki so bili poprej last angleških Urganhardovih podjetij. Nova proga bo pospešila tudi raziskovanje dosedaj neznanih zemljišč, kjer se nahajajo bajne količine dosedaj neznanih rud.

S to progo se bodo oživila tudi zveze z Mongolijo in z zapadno Kitajsko, kar bo pripeljalo h gospodarskemu zblizanju teh pokrajin ter k intenzivnejši eksploataciji njihovih prirodnih bogastev. Razume se, da bo imela proga tudi strateško važnost.

Karel Čapek:

Prosveta.

Beethovnova IX. simfonija. Letos, ko se vsa glasbeni svet spominja 100 letnice Beethovne smrti, tudi Ljubljana ni mogla preokati. Najprej smo doživeli klavirski koncert Beethovnovih skladb, v četrti zvečer pa so izvajali v veliki dvorani Uniona njegovo grandiozno in monumentalno delo IX. simfonijo. Sodelovali so popolni operni orkester, pomnožen s člani Orkestralnega društva Glasbene Matice in drugimi godbeniki, dalje pevski zbor Glasbene Matice (čigar part je nastudiral kons. ravnatelj Matej Hubad), mladinski zbor in del opernega zbora. Ves ogromen aparat je dirigiral ravnatelj opere Mirko Polič. Za danes se omejim na

Danes zvečer

Beethoven IX. simfonija

dirigent M. Polič

Ob 20. uri v Unionski dvorani.

konstatcijo, da je bila simfonija temeljito, posebno v orkestralnem in zborovskem partu vzorno nastudirana, da so vsaj sodelujoči z ljubeznijo do dela samega sodelovali ter se trudili in da je koncert dosegel velik uspeh. Solistovske partije (gg. Zaludova, Medvedova, Betetto in Knittl) so sicer neznatne, pa dokaj težke ter so našle odlične interpretacije in interprete. Pred koncertom, ki je trajal komaj poldrugo uro je kratko in jedrnat o Beethovnu spregovoril par besed dvorni svetnik Mantuani. Prireditelj je bila popolnoma razprodana, publika se je izvajajočim in dirigentu Poliču oddolžila s toplimi aplavzi in vencev tudi ni manjkalo. K podrobnostim izvajanja, k dvakratni IX. pa se povrnem pozneje.

— 0 —

Beethovnova IX. simfonija. Še en koncert IX. bo. Za dr. Cerinovo šestdesetletnico. Po časopisih se namiguje, zakaj dvakratno trajanje energije za nastudiranje te slavne simfonije. Naj prizadeti krogi javnosti, ki ne ve zakaj to, vendar pojasnijo zadevo. Ali ne bi bilo boljše, da bi za proslavo stoletnice dal en korpus IX., drugi orkester pa morda »Eroico«? — Reven obiskovalec koncertov, ki mu cela reč ne gre v glavo.

Pianistka Jadviga Poženelova je uvrstila v svoj koncertni program tudi dve točki španskega komponista Izaka Albeniza (1868 do 1909). Albeniz je bil pianist svetovnega slovesa ter je užival skoro isti sloves, kakor znameniti Rubinstein. Zaradi tega srečavamo njegove skladbe kaj pogosto na koncertnih sporedih vseh pianistov. Najzrelejša in najpopolnejše delo njegovo je sloviti ciklus Iberia. Iz tega ciklusa si je izbrala gđ. Poženelova za svoj program »Evocation« in Albeniz. Slednja je izredno izrazita in nam predstavlja svojo poezijo ciganskega okraja mesta Granade. V njem nam slika španski večer, poln vonja, nageljnov in vrtnic, v noč done udušeni toni kitare. Hkratu nas presenetijo divji skoki akordov in zopet se oglasi pristni orientalski napev. Skladba je izredno zanimiva. Predprodaja vstopnic za ta koncert v Matični knjigarni.

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

Drama:

Začetek ob 20. uri zvečer.

12. marca, sobota ob 15. uri pop.: »Ugrabljenah Sabinke«. Dijaška predstava po zniž. cenah. Izven.
13. marca, nedelja ob 15. uri pop.: »Danes bomo tiči«. Ljudska predstava po zniž. cenah. Izven. Ob 20. uri zvečer »Pahljača lady Windermere«. Ljudska predstava po zniž. cenah. Izven.
14. marca, ponedeljek: »Pegica mojega srca«. Red D.

Opera:

Začetek ob pol 20. uri zvečer.

12. marca, sobota zaprto.
13. marca, nedelja: »Tajda«, premijera. Izven.
14. marca, ponedeljek zaprto.

»Premijera »Tajda«. V nedeljo zvečer se vrši premijera P. Hugolin Sattnerjeve opere »Tajda«, ki bo po poteku skušen in z ozirom na predpriprave, ki so se vršile brez dvoma častno uspešno in delo samo pomeni veliko obogatitev naše izvirne glasbene literature. Skladatelj, ki je svoje delo napisal z izredno ljubeznijo se je posrečilo v polni meri spraviti na oder veliko pestro življenje. Menjavajo se slikoviti prizori, katere prepletajo lepe melodije glavnih junakov, a tudi zbori so pisani učinkovito in z koncepcijo, ki je lastna vsakemu kot priznanemu in odličnemu skladatelju zborov. Mirne duše lahko trdimo, da je uprava storila vse, ker je bilo v njenih finančnih in umetniških močeh, da se delo čim častnejše izvede. Predprodaja vstopnic pri dnevnih blagajni v operi.

Nedelja v ljubljanskem gledališču. V nedeljo, dne 13. t. m. vprizori drama popoldne ob 15. uri burko »Danes bomo tiči« pri kateri sodeluje tudi muzika Dravske divizije, zvečer pa učinkovito angleško dramo »Pahljača lady Windermere«. V operi pa je ob pol 20. premijera izvirne opere »Tajda« ali Komposteljski romarij.

DESET FAŠISTOVSKIH ZAPOVEDI.

V zadnji številki fašistovskega glasila »Milizia fascista« je natisnjenih deset novih fašistovskih zapovedi. Tekst je natisnjen tudi v malih žepnih knjižicah, ki jih mora imeti vsak fašist. Tekst zapovedi se glasi:

1. Vsak fašist, zlasti fašistovski miličnik, mora vedeti, da mir ni večer.
2. Dnevni zavora so vedno zasluženi.
3. Domovini služi tudi, če čuvaš samo deset litrov bencina.
4. Vsak tovariš ti mora biti hkratu brat: a) ker živi s teboj in b) ker misli, kakor ti.
5. Puška in torbica za patrone ti niso zaupane zato, da jih kvariš iz dolgočassja, nego, da jih varuješ za vojno.
6. Nikdar ne reci: »Toliko plača vlada«, ker si to ti sam, ti plačaš in vlada je ona, ki jo hočeš ti sam in za katero nosiš uniformo.
7. Disiplina je solnce vojske in brez nje ni vojakov, nego konfuzije in nered.
8. Mussolini ima vedno prav.
9. Krivica ne ublaži neposlušnost dobrovoljca.
10. Ena stvar ti mora biti nad vse: življenje Vodje.

Radiofonija.

XXXVI.

(Pred ustanovitvijo postaje v Ljubljani.)

Na Dunaju, marca 1927.

V zadnjem pismu o radiofoniji sem omenjal, da dobi Zagreb namesto sedanje male postaje velikega pošiljalca na 10 kilovatov, ki je naročen pri Telefunken, a sedanji mali zagrebški pošiljalec da pride v Ljubljano. Takrat so bili namreč še Hrvatje v vladi in so seveda poskrbeli, da pride veliki pošiljalec v bijeli Zagreb. No, zdaj so v vladi Slovenci, in že sem dobil iz Beograda vest, da naj mali pošiljalec le ostane v Zagrebu, čemu troški za demontiranje in novo postavljanje v Ljubljani, a novi pošiljalec naj se postavi v beli Ljubljani. — Ako pa Slovenci ne pohlje s postavljanjem tega pošiljalca, se utegne zgoditi, da pridejo v vlado Črnogorci, in nova postaja bo vantrala v Dubrovnik ali na Cetinje ali v Skoplje. Torej le žurno na delo.

Ali žal tudi pri tej priliki moram povedati, kako brez glave se dela pri nas, brez sistema in premisleka.

Ze takrat, ko so postavljali sedanjega malega pošiljalca v Zagrebu, sem zabavljaj, da je ta novi pošiljalec le majhna postaja na 500 vatov, ki se v resnici še znižajo na 850 vatov pošiljalne energije, kar je jako malo. Takrat sem nekje čital hudomušno opazko, da je Beograd ljubosumen na bijeli Zagreb in mu ne privošči velike postaje, ki bi se tudi radi bolj centralne lege slišala daleč po Evropi. Taka pripomba je pa le deloma resnična, kajti Zagreb po sklepih mednarodne konference ni mogel dobiti večje energije. Mednarodne konference so potrebne posebno radi tega, da vreajo taka vprašanja, ki posegajo v interese vseh postaj. To so v prvi vrsti dolžine valov in pošiljalne energije, kajti to oboje more silno motiti delovanje postaj na nekem gotovem ozemlju. Zato so Evropsko razdelili na 98 glavnih okoliščin in določili torej 98 glavnih valov s pošiljalno energijo. Tudi ta razdelitev še ni idealna, ali bolje to nego neomejena tema, ker sicer bi nastal kaos, da bi se postaje motile vse vprek. Sprejeto je bilo načelo, da vsaka država, pa bodi še tako majhna, mora dobiti najmanj en glavni val, sicer pa je bil napravljen ključ za razdelitev tistih 98 valov, pri čemur so upoštevali obsežnost ozemlja in gostoto prebivalstva. Francija je pa n. pr. sprejela na korist malih držav manjše število valov. Tako je dobila Češkoslovaška trije valovi, da more imeti tri postaje z neomejeno pošiljalno energijo. — Jugoslavija pa menda na konferenci niti zastopana ni bila, zato je ostala pri načelnem minimumu in ima danes le eno samo glavno radiopostajo, ki si jo je seveda pridržal Beograd. Poleg Beograda torej more biti še drugih postaj v Jugoslaviji, toda le z bolj kratkimi valovi in z energijo največ do 500 vatov ali pol kilovata, kajti take postaje ne morejo več motiti delovanja sosednjih pošiljalcev pri sprejemu z detektorji in menda tudi z aparati na eno samo elektrono ali cevko. Zato ima danes tudi Zagreb le 500 vatov energije, kakor nimata več tudi Graz in Celovec, ki sicer v glavnem pošiljata dunajski program in ne motita s tem nikogar preko 50 kilometrov oddaljenosti z navadnimi aparati. Seveda jih je mogoče slišati z nemi aparati. Seveda tudi v velike daljave, večevkastimi aparati tudi v velike daljave, kakor čujem n. pr. Zagreb tudi na Dunaju na aparat s sedmimi elektronskimi, pa še kako dobro ga čujem.

Zdaj torej prihaja glas iz Beograda, da dobite v Ljubljano veliko radiopostajo na 10 Kw energije. Pred vsem menda vendar še nimate določene dolžine vala, in potem: čemu vam bo deset kilovatov, ko boste smeli rabiti le bori 500 vatov ali pol kilovata? Ako to zadevo takoj sprostite na pravi met, utegneta se doseči, da dobi Jugoslavija vsaj še en glavni val, ki ostane Ljubljani.

Sicer pa nikar misliti, da je tako pošlaja tako enostavna, da bo dajala tako malo skrbi, kakor si nekateri mislijo. Prihodnjič enkrat podam nekako tako notranjo sestavo potrebne oseba samo za obrat takega pošiljalca, brez oseba za program. Kar se tega tiče, priporočam že sedaj, da mislite na skupnost programa z Zagrebom, posebno za muzikalni del in za prenose iz gledališč v občje. Tudi trije češki pošiljalci delajo prav veliko skupno. Operne predstave v Pragi, Bruu in Bratislavi, ob nedeljah mašo iz ka-

pele sv. Cirila in Metoda v Pragi, narodne slavnosti, n. pr. v sredo 2. t. m. proslavo Smetanovo itd., so istočasno pošiljali vsi trije pošiljalci. Tako dela Langenberg za Köln, Dortmund in Münster, Hamburg za Bremen, Hannover in Kiel itd. Berlin oskrbuje posebno plesno godbo do pol ene ponoči vseh za Stettin, Fdankfurt, Cassel, Breslau, Gleiwitz, Leipzig in Dresden. Čemu bi vsa ta mesta vzdrževala posebno kapelo, ko jim Berlin imenično postreže! S tem odpade velik del skrbi za program in tudi veliko troškov. Skupno delo z Zagrebom bi bilo v korist obema in prebivalstvu. Vsekakor bi bilo treba še veliko proučavanja in uporabe skušenj drugod, posebno pa izkoriščanje skušenj dunajske Ravag, ki nam je najbližja.

A. G.

Ljuba D. Jurković:

ŽIVLJENJE IN DELO NA LJUBLJANSKI UNIVERZI.

Maksistov na naši univerzi ni mnogo, njihovo število je zelo neznatno, toda toliko, kolikor jih je, dvignejo ob vsaki priliki tak vik in krik, kakor da je vsa univerza njihova. To je drugače odlična lastnost tudi njihovih tovarišev v Beogradu in v Zagrebu. Izgleda, da jih marksizem ne navdušuje dosti, razen imena, ki nekako plasi mirne in ubogljive purgerje, nimajo ničesar opasnega na sebi. Karakteristično je za to skupino naših »boljševikov«, da se je po svojih predstavnikih večkrat zavzela za obrambo slovenskih in internacionalnih kapitalistov in veleindustrijev in kar se razume, napadajoč ob tej priliki beograjsko vlado in centralizem, ker dela tem kapitalistom razne nepravilnosti in težkote ter jim s silnimi davki onemogoča delo in napredek (ne samo kapitalistom, ampak vsej Sloveniji! Op. ur.), torej jim onemogoča povečevanje kapitala! To specialno stališče v obrambi kapitalistične industrije popolnoma odgovarja njihovemu nacionalističnemu stališču v vprašanju jugoslovstva, o čemer sem že prej govoril. Ako so njihove izjave v tem pogledu samo taktične poteze, potem lažejo zavestno, to pa ne more predreti v vrste poštene mladine pa naj bo še tako izvrsten element za borbo. Vse to kaže pomankljivost jatih in pomembnejših idej te skupine in tu je, kljub intelektualni sposobnosti posameznikov, razlog njihove stalne propadanju in nazadovanju, kar se je najbolj očividno pokazalo ob priliki zadnjih volitev v akademski svet. Nastopili so v koalicijski s svobodnimi in neorganiziranimi akademiki, ki jih je daleko več od njih, dobili pa so samo 103 glasov, medtem ko so prejšnje leto dobili v isti koaliciji 174 glasov, kar pomeni, da so nazadovali skoro za polovico.

Takozvani »svobodni akademiki« do sedaj še niso formalno organizirani. Oni tvorijo heterogeno skupino nazadovoljencev iz vseh vrst in iz vseh strani. Pri njih se pojavlja razpoloženje, da se organizirajo na temelju programa predvojnega narodno-radikalne (ne radikalne) omladine v Sloveniji, kar bi pomenilo na isti osnovi kot demokraci, z razliko, da bi bili oni odločni nasprotniki samostojnih demokratov! Po svojem mentalitetu in izobrazbi ne spadajo na levo, nego raje na desno, k slovenskim liberalnim strankam. Ako so ti omladinci nasprotniki SDS, je temu kriva, iz razlogov, ki sem jih že omenil, ona sama, odnosno njene metode. No, vsekakor, izgleda, da bo ta akcija obsojena na neuspeh radi enostavnega pomanjkanja pozitivnih idej; njeni člani se morajo opredeliti na desno ali na levo. Malkontentstvo ni načelo. V ostalem, kar moram priznati, imajo oni zelo mnogo poštenih in zmožnih intelektualcev, ki izdajajo, kar sem že prej omenjal, dobro urejeno borbeno revijo »Mladina« in edino ta daje tej skupini »raison d'être«.

Od malih skupin naj omenjam (Slovenski Jug) in zemljoradnike (Njiva), pri prvih se opaža stremeljenje za čim jatio borbo narodnega radikalizma v smislu socialnih idej Svetozarja Markovića, pri drugih pa nekaj zastoj, ki je nastal, pod pritiskom logike, radi fuzije Slovenske kmetijske stranke z Radićevo stranko in radi neorientacije Radića, ki mu je težko slediti, tako, da tu omladini zares ne vedo, kaj so in kdo so.

To bi bili v glavnih potezih duševni pokreti in politične grupacije ljubljanskih akademikov.

Kakor sem že večkrat naglašal, podrtujem sedaj, da pri vseh ljubljanskih študentskih vladah velik smisel za obča študentska vpra-

šanja, zlasti za ona ekonomskega in socialnega značaja, ljubezen in udanost do univerze in skrb za sistematično strokovno izobrazbo. Radi tega uspeva tudi Svet kot nekaka vrhovna študentska organizacija (katere člani so vsi slušatelji, pravico volitev pa imajo samo oni, ki plačajo znesek Din 4 kot članarino za eno leto.) Kako je zanimanje za Svet, dokazuje dejstvo, da se je volitev njegovega odbora udeležilo 90 odstotkov slušateljev. Svetu pomagajo vsi z nasveti in z lojalno kritiko.

Strokovna društva, ki so zelo številna, se bavijo izključno s strokovnim delom, izdajanjem strokovnih skript in knjig, zlasti pa se v tem odlikujejo tehniki. Ta strokovna dela, dizertacije in diplomske projekte namestava izdajati Svet v bogato urejenem ilustriranem Almanahu, ki bi pokazal tudi širši javnosti strokovno delo naših tovarišev; če ne bodo dovoljevala materialna sredstva izdajanje take knjige, se bo storilo to s periodično revijo. Ni mi treba posebej naglašati, da bi moralo to in tako delo, ki je neprecenljive vrednosti in važnosti, biti materialno in moralno podprto od vse naše javnosti, zlasti pa od državne uprave.

Kakor se vidi iz vsega tega, živijo ljubljanski študentje pravo življenje, pri nas vre mladost. Pri vseh naših skupinah se dela resno in stvarno, — vsi teže k višjemu in k lepšemu.

Mislím, da vse te informacije jasno dokazujejo, da je ljubljanska univerza za državo in narod potrebna in koristna kulturna ustanova, ki dovršeno odgovarja svoji vzvišeni nalogi in da zasluži življenje na njej pažnjo vse javnosti. To pa je bil cilj tega članka. (Konec.)

Gospodarstvo.

Italija in naše železnice.

V bulletinu statistično ekonomskega instituta v Rimu je natisnjen članek o bivših avstro-ogrskih železnica ter o italijanski trgovini z oroženjem. Na podlagi statističnih podatkov razpravlja članek o železnica v Jugoslaviji, Madjarski, Rumuniji in v Bolgariji. Glede Jugoslavije trdi članek, da tvori os jugoslovanskega prometa železnica Zidan most — Zagreb — Beograd in Zidan most — Ljubljana. Od te proge izhajajo manjše železnice do morja, na Trst, Reko, Sušak in Split ter Sibenik in Dubrovnik, medtem, ko so druge usmerjene proti Avstriji, Madjarski in Rumunski. Razpravljajoč o prometnih razmerah v Madjarski, Rumuniji in Bolgariji, omenja članek, da uporabljata Srednja Evropa in Balkan vedno bolj severovzhodne železnice. Glede Jugoslavije trdi, da proga Zagreb — Split radi pogostih vremenskih nepravilnosti ni sigurna. Tudi Split sam nima pogojev, da bi kmalu postal večja izvozna in uvozna luka. Glede sušiske proge piše članek, da ji manjka zveza slovenija — Ogulin. Ta proga, ko se zgradi, bi mogla edina konkurirati s prometom na Trst. Na podlagi tega zahteva članek, da se hitro zgradi direktna zveza Trst Reka, da se prepreči, da bi se morala Italija danes ali jutri posluževati izključno jugoslovanskih železnic in preko njih prometa z Rumunijo in z Bolgarijo.

BORZE.

Ljubljana. (Prve številke povpraševanja, druge ponudbe in v oklepajih kupeljski zaključki.) Vrednote: investicijsko 0—89.50 Vojna škoda 347.50—0, zastavni in komunalne Kranjske 20—22, Celjska posojilnica 195—177, Ljubljanska kreditna 150—0, Merkantilna 98 do 100 (100), Prastedion 925—0, Kreditni zaved 160—170, Strojne 85—0, Trbovlje 0—415, Vevče 120—0, Stavbna 55—65, Sešir 104—0. Blago: Zaključeni so bili 3 vagoni lesa. Tendence za les čvrsta, za deželne pridelke nespremenjena. Od deželnih pridelkov se išče zlasti semenski krompir, v katerem obstoje ponudbe iz Madjarske.

Zagreb. Dunaj izplačilo 800.25—803.25, Italija izplačilo 253.33—255.33, London izplačilo 276—276.8, Newyork ček 56.75 do 56.95, Praga izplačilo 168.3—169.1, Švica izplačilo 1094—1097.

Curih. Beograd 9.135, Berlin 123.25, Newyork 519 in trinajst šestnajstink, London 25.22, in pet osmin, Pariz 20.3375, Milan 28.19, Praga 15.3975, Budimpešta 90.75, Bukarešta 3.18, Sofija 3.75, Varšava 58, Dunaj 73.175.

To in ono.

KAKO VELIK JE NAŠ DRŽAVNI PRORAČUN?

Poslanec Zagorac je povedal te dni v skupščini, kako je pojasnil seljakom velikost našega budžeta. Zagorac je dejal:

Kot znano, je 1000 Din v kovancem denarju težkih ravno 5 kilogramov. Zato znaša teža našega budžeta v kovanih dinarjih okoli 60 milijonov kilogramov. Ker je 1000 kg toliko kot ena tona, znaša teža našega budžeta 60.000 ton. Če bi hoteli prepeljati teh 60.000 ton po železnici, bi rabili 180 vagonov. Vsi bi se čudili, če bi videli, da bi rabili za prevoz našega budžeta toliko vagonov, toda pomislite, kaj bi bilo, če bi natovorili ta denar na kmetijske vozove. Če računamo, da zmore en kmetijski voz kvečjemu pet meterskih stotov, bi rabili za prevoz našega budžeta nič manj kot 120.000 natovorjenih vozov. Če bi postavili teh 120.000 vozov v vrsto, drugega za drugim, bi morali potovati, če bi prehodili vsak dan po 30 km celih 40 dni, da bi prišli od prvega do zadnjega voza. Cesta, na kateri bi stalo teh 120.000 vozov, bi merila nič manj kot 1200 kilometrov, to je toliko, kot od Ljubljane, preko Zagreba, Beograda, Niša in Skoplja do Gjevgelije. To se pravi, da bi segala vrsta z denarjem natovorjenih voz od enega konca naše države, ki je pač dovolj prostrana, do drugega...

VREDNOST EDISONOVH IZNAJDB.

V Založništva Paula Lista v Leipzigu je izšla k osemdesetletnici Edisonova knjiga Georga Bryana »Edison in njegovo delo«. V tem delu cení avtor vrednost Edisonovih iznajdb za trgovski in industrijski svet v višini 15 milijard dolarjev, kar znaša eno petino vsega zlata, ki se ga je dobila od odkritja Amerike iz vseh zlatih ležišč sveta.

V ameriški industriji, ki sloni na Edisonovih iznajdbah je investiranih nad 15 milijard dolarjev in sicer:

(v milijonih dolarjev)	
v filmski industriji	1.250
telefonu	1.000
električnih žicah	6.500
električni svetlobi in energiji	5.000
električnih pomožnih aparatih	857
v raznih strojih	37
fonografu	105
tovarnah za električna vozila	109
Edisonovih akumulatorjih	5
dinamo-strojih in motorjih	100
cementu	271
telegrafu	350
brezžičnemu telegrafu	15

Skupaj 15.599

V našem denarju bi bilo to okoli 800 milijard, kolikor znašajo vsi naši proračuni v približno 60 letih, če bi ostal naš proračun v sedanji višini.

ZIVALSKA TRAGEDIJA V PARIŠKEM ZOOLŠKEM VRTU.

Pariški zoo je zadela te dni nenavadna izguba. 18-letni slon Gašper je preko noči zblaznel in moral so ga usmrtiti.

Gašper je pariško občinstvo — posebno otroke — dolga leta zabaval z velikansko harmoniko. Dobrodušni slon, velikan, kakršnih je malo videti (bil je tri tone težak) je postal tekom časa pravi mojster v igranju na harmoniko. Zdelo se je, da je igranje tudi njemu samemu ugajalo, zakaj, če mu strežnik ob navadni koncertni uri, med 2. in 3. ni prinesel harmonike, je hodil po svoji kletki vidno nervozen sem in tja. Pred par dnevi pa se je pripetilo nekaj nenavadnega. Dobrodušni Gašper je udaril strežnika, ki mu je prinesel harmoniko z rilcem. Udarec po njegovih pojmih sicer gotovo ni bil močan, kajti, da je hotel, bi bil strežnika tudi lahko strel, vendar pa je zadostoval, da je ležal strežnik celih dvanajst dni v postelji. V trenutku, ko je dobil udarec, je imel strežnik še dovolj moči in pričujočnosti duha, da je smuknil hitro iz kletke ter zaprl železna vrata. Toda slon je zgrabil vrata ter jih strl, kot da so iz lepene, nato je odtrgal dve mreži, od katerih je tehtala vsaka po 100 kg ter ju vrzel 10 metrov daleč kot dve užgalici. Nato se je sicer pomiril ter se dal prepeljati v drugo kletko, vendar pa so poslali po njegovega dolgoletnega zdravnika dr. Roelanda, ki je ugotovil, da je slon zblaznel. Dva dni pozneje je imel slon zopet napad.

Ch. Lucietto:

Spomini francoskega vojnega detektiva.

Vlada, ki si je bila svesta, da bi lahko imelo to obstreljevanje naravnost uničujoče posledice, je še isti dan energično intervenirala v Chantillyju,* da se vse stori, da bo ta top čimprej uničen.

Celi roji avijonov so se dvignili v zrak in vzeli seboj najboljše topniške opazovalce, zato da odkrijejo pozicijo topa. Zvečer je bilo to mesto že znano in ponoči so odleteli prvi avijoni, ki so nanj metali bombe, kakor tudi so pričele s svojim delom najtežje baterije, da ta top uničijo, kakor je javljalo uradno vojno poročilo naslednjega dne.

V Chantillyju je bil vroč dan. Na povelje vrhovnega komandanta so se zbrali pod predsedstvom generala C. enega najboljših tehnikov, topniški specialisti, da preštudirajo novi problem, ki ga nam je stavilo nemško topništvo.

Še isti dan so naši aeroplani izpostavili za nemško fronto pet naših agentov v središču trikotnika La Fère, Coney - le - Château in Anizy - le - Château. Imeli so po-

76

velje, da točno poizvejo, kje se nahaja top in da si pre-skrbijo vse potrebne podatke.

Kot si lahko mislite, je bila to silno težavna misija, kajti Nemci so na naravnost umetniški način maskirali ta ogromni top, ser ga skušali skriti našim očem.

Treba je pa tudi povedati, da so agenti, ki so se podali na to pot, tvegali svoje življenje.

Rabili smo pet prestovoljcev, oglasilo se jih je pa 80. Zreb je odločil. Med temi petimi pa se dva nista nikoli več vrnila...

Kljub temu, da je bil top na daleč okoli zastražen in izborno skrit, so se vendar vrnil nekaj dni pozneje z vsemi točnimi podatki, katere je poveljništvo od njih zahtevalo.

Izmed teh velikih podatkov o »debeli Berthi« ho-čem omeniti sledeče:

Kaliber: 305 L.50, cev 21 m, risana,

Dolžina tega risanja: 21 m. (100 kalibrov.)

Smadnašnica: premier 400 mm.

Zapor cevi: avtomatski.

Smadnik: cevni smadnik M 971, takozvani »Röhrenpulver«.

Naboj: 200 kg.

Izstrelak: ima zunanjo obliko S-kroglice, skoraj gotovo obliko koničastega gotskega obloka.

Teža izstrelka: 120 kg.

Začetna hitrost: 1500 m.

Strelni kot: blizu 45°.

Kot je razvidno, se Nemci zelo motijo, če mislijo, da nismo nikoli znali, kakšna je bila »Debela Bertac«.

Iz sledečih raziskavanj smo pa zvedeli še marsikaj drugega. Tako smo n. pr. že prej vedeli, da so začeli študirati ta top v Essenu pri Kruppu že leta 1888.

Eden naših agentov si je takrat zaupen dokument, največje važnosti, vsebujoč račune, ki jih je napravil eden Kruppovih inženjerjev, da se omogoči streljanje do daljave 268 km. Naši računi za dalekosežno streljanje niso šli nikdar tako daleč in naši vojaški krogi so bili mnenja, da je ta dokument, o kojega resničnosti sicer niso dvomili, le bolj teoretičen poskus, kakor praktičen račun in zato zadeve niso preiskavali naprej.

To je bilo napačno. Kajti nikoli se ne sme omalo-važevati informacije, če tudi je še tako nemogoča, če prihaja iz Nemčije.

Kako bi si pameten človek mogel predstavljati, tu-di če je znanstvenik, top, ki strelja na 268 km oddaljen cilj!

Nam vsem se je to zdelo naravnost fantastično.

Znanstvenik, ki je iznašel ta top je pa živel in cilj, ki si ga je bil postavil je bil: Pariz!

Cilj 200 kvadr. km, katerega je moral vsak izstrel-ek zadeti, kot bomo pozneje videli!

In ta nemški znanstvenik je končal svoje račune in preštudiral svoj načrt že 26 let pred vojno napovedjo.

(Nadaljevanje prih.)

* Grad in mesto severno od Pariza, kjer se je tedaj nahajal francoski glavni stan. (Op. prev.)

Vodstvo zoologičnega vrta je sklicalo nato konferenco zdravnikov, ki se je je udeležil med drugimi tudi ravnatelj živinozdravniške visoke šole. Učeni gospodje so soglašali v tem, da je slon umobolen. Dolgo časa so debatirali s tem, če bi ga bilo mogoče tako zdraviti, da bi ne bil nevaren. Končno pa so prišli do zaključka, da to pri tri tone težkem umobolnem ni mogoče. S tem je bila pa tudi

izrečena smrtna obsodba nad Gašperjem. Slo je samo še zato, na kak način naj se mu upihne luč življenja. Eden od profesorjev je predlagal smrt z ustreljenjem. 20 centimeterski top bi slona ravno lahko ubil. Treba bi se bilo obrniti na kak artiljerijski polk s prošnjo, da naj izvrši nad Gašperjem smrtno obsodbo. Vendar pa je bil končno akceptiran predlog dr. Roelanda, da naj se Gašper

usmrti s strupenim plinom. Mestni fizik dr. Kenig je dal v to svrhu na razpolago kvantiteto ciankalkija, ki bi bila zadostovala, da bi bila usmrtila 30 ljudi v par sekundah.

Naslednje jutro so Gašperja zbudili. Bil je popolnoma miren ter ni kazal nobenega znaka blaznosti. Dali so mu jedi, ki jih je imel najraje. Nato so mu prinesli harmoniko. Slon je igral pet minut, tedaj pa se je prikazal

rabelj v osebi dr. Roelanda. V Gašparjevo kletko so postavili jeklen cilindri, ki se je imel v par minutah avtomatično odpreti. Strežnik in zdravnik sta odšla, težka vrata so se zaprla. Osemnajst minut pozneje se je čul zamolkel padec. Toda dr. Roeland je opomnil prisotne, da naj bodo previdni. Šele čez dobro uro so odprli kletko. Gašper je ležal mrtev na tleh.

Aleksander Engel:

Teden sreče.

V.

Ko je naslednjega jutra po souperju z bratom Loti zapustila svoje malo stanovanje, se je pričel premikati na cestnem vogalu eleganten taksi automobil z napisom »7000«. Automobil je vozil počasi, kakor da išče potnike. Loti pokliče šoferja: »Prosim! Ste prosti?«

»Da, gospa!« odvrne šofer v čisto dunajskem dialektu.

Bil je to širom mesta znani šofer elegantne sportske postave in filozofskega obraza! Skočil je pred voz, elegantno odprl vrata do sedeža in pomagal Loti pri vstopu, ne da bi ta občutila njegovo roko na svoji. Loti mu pove naslov prvovrstnega modnega salona. Šla je nakupovati za veliki čas svojega tedna sreče, ki se prične v nekaj dneh.

Ko je bila na cilju, je plačala šoferja in mu dala prav lepo napitnino. Prav zanimivo je bilo, da je šofer napitnino z zaslužkom vred stisnil v roke pemu invalidu, ki ga je naprosil za milodar. Še bolj zanimivo pa je bilo, da se je na bližnjem vogalu zopet začel premikati elegantni avtomobil, ko je Loti čez pet ur, toliko časa je namreč nakupovala v trgovini, zopet prišla iz trgovine. Ravno je hotela poiskati kak avto, ko je že privozil mimo čudni šofer in se za-

smejal: »Kaka sreča, milostljiva, da sem imel vožnje ravno tu v bližini. Sedaj vas morem odpeljati zopet domov.« Loti se mu prijazno nasmeje in vstopi v avto. Ni pa se peljala domov, nego je morala še marsikaj nakupiti. Vsakokrat se je ponudil šofer, da jo ob določenem času zopet odvede. Dejal je, da sploh ni potrebno, da se vozi še z drugim avtomobilom, ker je on ves navdušen radi tolike napitnine, da opusti za danes vsako drugo vožnjo. Ko je Loti pred svojim stanovanjem izstopila, ji je zaračunal tako majhno voznino, da je bila Loti vsa začudena nad tem. Šofer se je oprostil s tem, da so uvedli dunajski šoferji sedaj neke vrste reklamne vožnje, da povečajo sedaj tako skromen promet s taksnimi avtomobili. Ponudil se je še, v slučaju, če bo »milostljiva« potrebovala jutri avto, da jo zjutraj točno počaka. Loti je bila seveda zelo zadovoljna, da se je njena sreča pričela že s tem, da ima tako eleganten avto na razpolago in tako elegantnega šoferja in ker je avto zares izgledal skoro kot kak privaten avto.

VI.

Loti Klingsberg je nakupila vse, kar je bilo potrebno, le s pomočjo avtomobila s tako zastavnim šoferjem. Ko se je hotela odpeljati nekega dne v prometno posredovalnico, da si kupi potni listek za spalni vagon do Nizze, se je šofer ponudil, da ji on pre-

skrbi potni listek. Dejal je, da ga v prometni pisarni poznajo in da bo zato zadevo rešil kar najhitreje. Zanimivo je, da se je mož zadnje čase odvadil svoje šoferske dunajske govornice; izražal se je tako izbrano, ko je vprašal Loti, kam namerava potovati, jo znal tako spretno spraviti v razgovor, da mu je ta, sedeč v avtomobilu, vse pojasnila.

»V Nizzo hočete, milostljiva? Za to, kar stane brzovlak prvega razreda in vse drugo, vas popeljem tudi jaz. Ali potujete sami?«

Ko Loti potrdi, nadaljuje šofer:

»Nizzo poznam prav dobro, kakor tudi vso Riviero. Šele pred kratkim, na spomlad, sem peljal dolj mlado, zelo elegantno ameriško damo. Vame je toliko zaupala, da me je napravila takorekoč za potnega maršala. Oskrboval sem njeno blagajno in dama je izhajala prav poceni, kajti jaz sem dostojen človek, ki si je ubil v glavo, da dvigne svetovni sloves dunajskih šoferjev. Ali se smem drzniti predložiti milostljivi ves potni načrt?«

Loti je bila navdušena za to. Toda ona ne more vendar sprejeti šoferja v svojem malem stanovanju. Zmenila sta se, da se snideta v kavarni. Bil je tako eleganten in sama je že slišala, da imajo v Ameriki prave posredovalnice, ki naravnost posojujejo plesalce ter spremljevalce za v bar, v gledališče ali pa za potovanje. Vedela je, da Amerikanka prav dobro vedo, kaj je dostojno in kaj ni. Če ni imela torej Amerikanka nič

proti temu, da angažira tako pametnega in inteligentnega šoferja za potnega maršala, potem je to gotovo v redu.

Ko pa ji je rekel šofer še: »Z mojim avtomobilom se postavite lahko tudi v Nizzo, je bila zadeva zanj že rešena.

Naslednjega dne jo je počakal šofer v elegantni kavarni na Ringu. Obleden je bil takorekoč v civilno obleko preproste elegancije. Nihče ne bi spoznal v njem šoferja. Naenkrat je izgledal kakor — uradnik prometne pisarne in je govoril gladko celo francosko in italijansko. Možno se je znal čudovito spreminjati. Z mirno in prevdarno vljudnostjo ji je razlagal svoje načrte za potovanje. Preko Milana odpotuje v Genovo, ne da bi se ustavila, nato vzdolž obale v Nizzo! Priporočeval ji je o lepota francoske Riviere, kakor si jo more zamisliti le pesnikova fantazija. Poznal je najboljše in najugodnejše hotele, vedel je za vse moderne zabave v Nizzi in na Monte Carlu, kratkomalo, to je bil prav čudovit dunajski avtotaktni šofer, ki je tu — vedno v spoštljivj razdalji — sedel z lepo Loti v kavarni in ji razlagal potni načrt. Nato sta govorila o denarnem vprašanju. Loti je priznala, da ima za potovanje 80 milijonov na razpolago. Šofer ji je predložil celo vrsto raznih dokumentov in šele sedaj je zvedela za njegovo ime: Ferdinand Dönhoff. Malo preveč lepo ime je to za kakega šoferja! (Dalje.)

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

Račun pošne hranilnice št. 14.257

reg. zadr. z neom. zav.

Brzjavke: »KMETSKI DOM«. Telefon št. 591

v Ljubljani, Tavčarjeva (Sodna) ulica št. 1, pritličje

Daje:

Posojila na vknjižbo, proti poročilu ter zastavi premičnih in vrednostnih papirjev ter dovoljuje kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Obrestuje

vloge na 6% brez od-
knjižice knjižice povedi
čistih

Večje stalne vloge in vloge v tek. računu po dogovoru.

Preskrbuje:

Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje ter čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta.

Uradne ure:

Vsak delavnik od 8. — 12.1/2, in od 3. — 4.1/2

Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije.

Najboljši šivalni stroj in kolo
Je edino le

GRITZNER in ADLER

za dom, obri in industrijo
v vseh opreman.

Istočas pletilni stroj DUBIED

Pouk v vezanju bi izplačen.

Večletna garancija

Delavnica za popravila.

Nizke cene, tudi na obroke.

Josip Petelinc

Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika.

„Vinocet“ tovarna vinskega kisa,
d. z o. z., Ljubljana,
nudi

najfinejši in najokusnejši namizni kis iz vinskega kisa.

ZAHTEVAJTE PONUDBO!

Tehnično in higijenično najmodernejše urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstropje,

„GROM“ CARINSKO POSREDNIŠKI IN ŠPEDI-
CIJSKI BUREAU

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica 41.

Naslov brzjavkam: „GROM“. Telefon int. št. 45-4.

PODRUŽNICE: Maribor, Jesenice, Rakek.

Obavlja vse v to stroko spadajoče posle najhitreje in pod kulturnimi pogoji.

Zastopniki družbe spalnih voz S. O. N. za ekspresne pošiljke.

TRIKO-PERILO

za moške, žene in otroke, volna v raznih barvah, rokavice, nogavice, dokolenice, nahrbtniki za šolarje in lovce, dežniki, kloti, šifoni, žepni robci, palice, vilce, noži, škarije, potrebščine za življenje, krojače, čevljarje, in brivce

edino le pri trdkli

JOSIP PETELINC

LJUBLJANA

blizu Prešernovega spomenika.

Najnižje cene! Na veliko in malo

MALI OGLASI

Za vsako besedo se plača 50 par. Za debelo tiskano pa Din 1.—.

Premog - čebin

Wolfeva 1/II. - Telef. 56

Oglašujte v

Narodnem Dnevniku.

Lesni strokovnjak

starejši, neoženjen, prvovrstna moč, z večletno prakso in prvovrstnimi izpričevanji, z znanjem slovenskega, nemškega in delno italijanskega jezika, želi premeniti službo le k večji lesni industriji. Gre najraje na skladišče ali pa v gozdove. Če se ne ponudbe na upravo line sta pod značko »Vesten sta pod značko »Vesten

Originalne barve, matrice (kože), specijalni papir za Gestetner Cyklostil, voščeni papir se dobi vedno in najceneje pri LUD. BARAGA, Ljubljana Šelenburgova ulica 6/I.

Se priporoča za tisk vseh trgovskih, obrtnih, industrijskih in uradnih tiskovin. Lastna knjigovoznica TELEFON ŠT. 552

TISKARNA MERKUR

TRGOVSKO-INDUSTRIJSKA D. D.

LJUBLJANA, Simon Gregorčičeva ulica 13.

Tiska časopise, knjige, brošure, cenike, tabele, statute, vabila, letake, lepake, posetnice i. t. d. TELEFON ŠT. 552